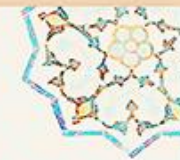

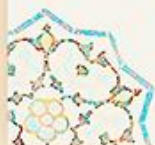
درس ششم علوم و فنون ادبی ۱ سجع و انواع آن

کاری از گروه زبان و ادبیات فارسی آبادان
۱۳۹۹-۱۴۰۰

سجع در لغت: آواز پرندگان به ویژه آواز کبوتر و فاخته

سجع در اصطلاح ادبی: یکسانی دو واژه در واج یا واج های پایانی ، وزن یا هر دوی آن ها.

یکسانی در وزن: کلماتی هم وزن هستند که از نظر **تعداد** و **نوع هجا** یکسان باشند.

جمال ← جَ
U — U

کمال ← کَا
U — U

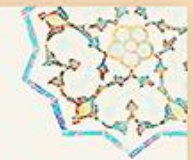
انواع سجع

مطرف: دو کلمه در واج پایانی مشترکند. مانند : کار – U

شکار – U – U

الهی بر تارک ما خاک خجالت **نثار** مکن و ما را به بلای خود **گرفتار** مکن.

دوران با خبر در **حضور** و نزدیکان بی **بصر دور**.

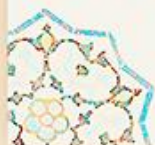
متوازن: دو کلمه فقط هم وزن هستند. مانند:

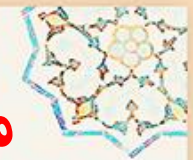
U – کام

U – کار

فلان را اصلی است **پاک** و طینتی است **صاف**. دارای گوهری است **شریف** و صاحب طبعی است **کریم**.

ظالمی را حکایت کنند که هیزم درویشان خریدی به **حیف** و توانگران را دادی به **طرح**.

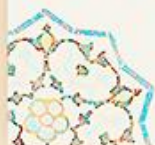
متوازی: دو کلمه در وزن و حرف آخر یکسانند. مانند: جمال U – U
کمال U – U

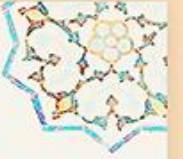
هر چه **نیاید** دل بستگی را **نشاید**.

منتّ خدای را عزّوجلّ که طاعتش موجب **قربت** است و به شکر اندرش مزید **نعمت**.

خانه ی دوستان **بروب** و در دشمنان **مکوب**.

هر چه **زود بر آید** دیر **نیاید**.

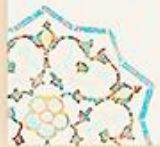
متوازی: دو کلمه در وزن و حرف آخر یکسانند. مانند: جمال U – U
کمال U – U

هر چه **نیاید** دل بستگی را **نشاید**.

منتّ خدای را عزّوجلّ که طاعتش موجب **قربت** است و به شکر اندرش مزید **نعمت**

خانه ی دوستان **بروب** و در دشمنان **مکوب**.

هر چه **زود بر آید** دیر **نیاید**.

نکته

ارزش ادبی سجع متوازی بیشتر از همه (قوی)

سجع مطرف بینابین (متوسط)

سجع متوازن کمتر از همه (ضعیف)

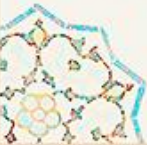

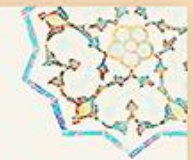
نمونه هایی از آثار مسجع:

اولین بار سجع در **مناجات نامه خواجه عبدالله انصاری** (قرن پنجم) به کار گرفته شد.

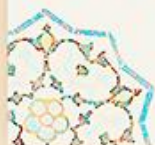
بعد ها **سعدی در «گلستان»**، **جامی در «بهارستان»**، **نصرالله منشی در «کليلة و دمنه»** آن را به حد کمال رساندند.

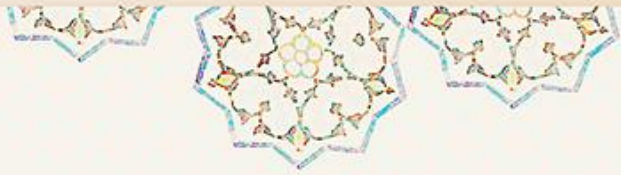
و در ادامه کسانی چون **قائم مقام فراهانی در «منشآت»** و **قآنی در کتاب «پریشان»** از آن ها پیروی کردند.

همان گونه که گفته شد ، سجع اختصاص به نثر دارد اما گاهی
در شعر انواع سجع ظاهر می شود که با توجه به انواع سجع
آرایه ی موازنه یا ترصیع را به وجود می آورد. در دروس
آینده توضیح داده خواهد شد.

پایان

